

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง “ศึกษาหลักศรัทธาที่ปรากฏในพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนาค -
คูนของชาวพุทธอำเภอนาาคูน จังหวัดมหาสารคาม” ด้วยวิธีการวิจัยทางเอกสาร เป็นการศึกษา
ข้อมูลเชิงจริยธรรม การค้นคว้าหาข้อมูลในหนังสือ ตำราที่เกี่ยวข้อง และจากการสัมภาษณ์
กลุ่มเป้าหมายเชิงลึก แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปผลการวิจัยแล้วนำเสนอผลการศึกษา
จึงสามารถสรุปเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ ดังนี้

พระธาตุนาคูนในปีพุทธศักราช ๒๕๒๒กรมศิลปากรและราษฎรในตำบลนาาคูน
ได้ขุดพบพระบรมสารีริกธาตุจากเนินดินที่เป็นซากโบราณสถาน ในบริเวณที่นาของราษฎร
ท้องที่หมู่ที่ ๑ตำบลนาาคูนอำเภอนาาคูน จังหวัดมหาสารคามพระบรมสารีริกธาตุมีลักษณะดัง
เกล็ดแก้วประคิษฐ์สถานในผอบ ๓ชั้นชั้นในเป็นทองคำ ชั้นกลางเป็นเงิน ชั้นนอกเป็นสำริด
ซ้อนกันเรียงตามลำดับ และบรรจุอยู่ในสกลูปล้างองอีกชั้นหนึ่ง เป็นสกลูปลโหะทรงกลมสูง
๒๔.๔เซนติเมตร ถอดออกเป็น ๒ส่วน ส่วนยอดสูง ๑๒.๓เซนติเมตรส่วนองค์สกลูปลสูง ๑๒.๑
เซนติเมตร ชาวจังหวัดมหาสารคาม จึงจัดสร้างโครงการพุทธมณฑลอีสานขึ้น เพื่อเป็น
ศูนย์กลางของพระพุทธศาสนาศิลปวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อเก็บรักษา
โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและเป็นแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับ อานาจักรจัมปาศรีนคร โบราณซึ่งอยู่ใน
สมัยทวารวดี อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๓ – ๑๖

หลักศรัทธาในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนาคูน

พระพุทธศาสนาวางหลักศรัทธาไว้๔ประการคือ

๑. กัมมสัทธาเชื่อกรรม
๒. วิปากสัทธาเชื่อผลของกรรม
๓. กัมมัสสกตาสัทธาเชื่อถือว่าสัตว์มีกรรมเป็นของตน
๔. ตถาคตโพธิสัทธาเชื่อความตรัสรู้ของพระพระตถาคตเจ้า

จากความเชื่อข้างต้นของชาวอำเภอนาาคูนจึงทำให้เกิดเป็นพิธีกรรมในงาน
นมัสการพระธาตุนาคูนได้แก่ พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการให้ทาน การรักษาศีล และการภาวนา

พิธีกรรมการให้ทานก็ได้แก่ การบริจาคสิ่งของ ปัจจัย หรือแม้แต่ข้าวเปลือกที่มาทำในพิธีบุญกุ่มข้าวใหญ่ ซึ่งการให้ทานของชาวอำเภอนาคูนในงานนมัสการพระธาตุนี้ ชาวบ้านมีความเชื่อว่าจะได้บุญกุศลมากกว่าการทำบุญในเวลาอื่นๆ เพราะงานนมัสการพระธาตุเป็นงานที่ยิ่งใหญ่ จัดเพียงปีละหนึ่งครั้งเท่านั้นเพราะมีความเชื่อกัมมัสถาวิปากัสถา และกัมมัสสกตาสถา

พิธีกรรมการรักษาศีลก็ได้แก่ พิธีกรรมการปฏิบัติธรรมเพื่อถวายเป็นพุทธานุชาให้กับองค์พระธาตุนาคูนพิธีกรรมปฏิบัติธรรมเพื่อถวายเป็นพุทธานุชาให้กับองค์พระธาตุพุทธศาสนิกที่สนจะเข้าอบรมการปฏิบัติในงานนมัสการพระธาตุนาคูน ตลอด ๕ วัน ๕ คืน

พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการภาวนา ก็สืบเนื่องจากการรักษาศีล เมื่อประชาชนมารักษาอุโบสถศีลแล้วย่อมกระทำการเจริญสมาธิ เจริญภาวนาเพื่อให้ถึงจิตอันสงบ เพราะมีความเชื่อในเรื่อง เชื่อกัมมัสถาวิปากัสถากัมมัสสกตาสถา และตถาคตโพธิสถา เพื่อที่จะให้ได้ถึงซึ่งนิพพาน

พิธีกรรมการบูชาพระธาตุนาคูน

พิธีบวงสรวงการบวงสรวงใหญ่กระทำปีละครั้ง คือในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๕ ชาวอำเภอนาคูนมีความเชื่อว่าการบวงสรวงเป็นพิธีการบูชาพระคุณความดีของท่านที่มีคุณงามความดีต่อสรรพสัตว์ทั้ง ๓ โลก

พิธีกรรมบ้ำชาวอำเภอนาคูนเชื่อว่าองค์พระธาตุมีความศักดิ์สิทธิ์ที่มีผู้วิเศษปกปักรักษาอยู่ ในวันพระจะมีการแต่งงาน ๕ ชั้น ๘ คู่ และชั้นหมากเบ็ง เพื่อบอกกล่าวแก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ดูแลรักษาองค์พระธาตุนี้ ให้เกิดผลสำเร็จตามที่ตนปรารถนา โดยจะมี “เฒ่าจ้ำ” ผู้เป็นสื่อกลางในการทำพิธี

พิธีกรรมปงบ้ำ พิธีกรรมปงหรือแก้บนนี้จะกระทำเมื่อได้สิ่งที่ตนปรารถนาแล้ว สถานที่จะต้องเป็นบริเวณลานขององค์พระธาตุนาคูนเท่านั้น บุคคลที่เกี่ยวข้องในการประกอบพิธีกรรม คือ ๑. ผู้นำในการทำพิธีคือพ่อพราหมณ์ หรือจะจ้ำ ๒. ตัวผู้บ้ำหรือบนบาน ต้องเข้าร่วมพิธีโดยใช้คำบอกกล่าวของตนว่าได้มาทำพิธีปงแล้ว

พิธีกรรมสงวน้ำพระธาตุนาคูนการสงวน้ำพระบรมสารีริกธาตุจะทำขึ้นในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ โดยใช้น้ำจากบ่อน้ำศักดิ์เท่านั้น

พิธีเวียนเทียนนี้จะทำในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ เพราะว่าวันนี้เป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัยในวันสำคัญโดยใช้เทียนรูปและ

ดอกไม้เป็นเครื่องสักการบูชา ถือไว้ในมือแล้วเดินเวียน ๗ รอบ ประชาชนที่มาร่วมพิธีจะพร้อมใจกันนำดอกไม้ รูป เทียน เพื่อมาเวียนเทียนในบริเวณลานพระธาตุนาดูน เพราะเชื่อว่าเป็นการได้เข้าเฝ้าพระพุทธองค์อย่างใกล้ชิดและได้บุญกุศลมาก

พิธีกรรมปฏิบัติธรรมเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาให้กับองค์พระธาตุนี้ จะเริ่มตั้งแต่การประชาสัมพันธ์เชิญชวนพุทธศาสนิกที่สนใจจะเข้าอบรมการปฏิบัติในงานนมัสการพระธาตุนาดูน ตลอด ๕ วัน ๕ คืน

พิธีเปลี่ยนผ้าห่ม มีความเชื่อว่าการได้เปลี่ยนผ้าห่มให้กับองค์พระธาตุนี้ก็เหมือนได้ถวายผ้าไตรจีวรแด่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วย จะประกอบพิธีเวลา ๑๔.๐๐ น. มีการจัดขบวนแห่ผ้าสีเหลืองผืนยาวเพื่อห่มองค์พระธาตุ

ส่วนคุณค่าของศรัทธาชาวพุทธอำเภอนาดูน ที่มีต่อพระธาตุนาดูนพบว่า

พระธาตุนาดูนมีคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของชาวอำเภอนาดูนเป็นอย่างมากทำให้ชาวชุมชนได้รับประโยชน์ส่งผลสะท้อนผ่านพิธีกรรมและมีผลต่อการเกิดความเชื่อต่อองค์พระธาตุคือ

๑. คุณค่าในทางพระพุทธศาสนา

พระธาตุนาดูน หรือพุทธมณฑลอีสาน เป็นสถานที่ที่ค้นพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์โบราณคดี ที่แสดงว่าบริเวณแห่งนี้เคยเป็นศูนย์กลางความเจริญรุ่งเรืองของนครจำปาศรี เมืองโบราณในอดีต

๑) ด้านความเชื่อ

ประชาชนชาวอำเภอนาดูนมีความเชื่อเกี่ยวกับอานุภาพของพระธาตุ เชื่อในอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมถึงการเคารพกราบไหว้เพื่อต้องการให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอยู่ในองค์พระธาตุได้คุ้มครองรักษาตนให้แคล้วคลาดปลอดภัยจากอันตรายทั้งหลาย

๒) ด้านหลักธรรม

ชาวพุทธอำเภอนาดูนนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพราะเชื่อว่าธรรมเหล่านี้ย่อมเป็นหลักในการดำเนินชีวิตที่ดีเป็นที่สมควรแก่การยึดถือเพื่อความผาสุกในชีวิตนอกจากนี้พระธาตุนาดูนยังเป็นพุทธาณุสถิมีลักษณะที่เตือนสติของผู้พบเห็นสร้างความร่มเย็นเป็นสุขให้เกิดแก่จิตใจ

๓) ด้านจิตใจ

งานนมัสการพระธาตุนาคูนนั้นเป็นการสร้างการตอบสนองความสุขด้านจิตใจทั้งในด้านของบุคคลรอบคร้วไปจนถึงสังคมในระดับชาติเมื่อชาวพุทธมีศรัทธาความเชื่อเกี่ยวกับอานิสงส์ของการได้มานมัสการพระบรมสารีริกธาตุเมื่อได้มีโอกาสมาทำบุญไว้เป็นทานก็ย่อมเกิดปีติสุขอิ่มเอมใจและมีความรู้สึกรักและผูกพันกับพระพุทธรูปศาสนาารู้สึกว่าบาปและอกุศลทั้งมวลลดน้อยถอยลง

๔) ด้านวัตถุ

พระธาตุนาคูนเป็นคุณค่าทางด้านวัตถุที่เป็นตัวแทนของความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นพุทธสถานไว้ให้คนกราบไหว้สักการบูชาเปรียบเสมือนเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้า เป็นการบ่มเพาะการเสียสละการรู้จักแบ่งปันและการรู้จักเรียนรู้การยกระดับจิตใจของตนเองให้เข้าสู่ความนำเย็นภายใต้พระธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาพื้นฐานความเชื่อทำให้เกิดศรัทธา และยังคงสืบต่อไปในอนาคตเพราะมีการจัดงานนมัสการพระธาตุนาคูนอย่างยิ่งใหญ่ในทุกๆ ปี

๒. คุณค่าทางสังคม

ในกระบวนการพิธีกรรมงานนมัสการพระธาตุนาคูนเป็นการประสานร่วมมือกันของคนในสังคมเป็นกลุ่มเป็นก้อนเป็นการรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาทำให้สังคมมีความรู้สึกถึงความ เป็นพวกพ้องเป็นหมู่เหล่าและร่วมกันรักษาพื้นที่ธรรมทางพระพุทธศาสนาไว้เป็นมรดกของคนในสังคมให้ยาวนานที่สุดเป็นขบวนการของประชาสังคมเชิงพุทธที่มีส่วนดีมากกว่าส่วนเสียซึ่งก่อให้เกิดผลดีทางด้านสังคม คือ

๑) ด้านความสามัคคี

งานนมัสการพระธาตุนาคูนเป็นการสร้างความสมัครสมานสามัคคีของคนในท้องถิ่นอันเกิดจากความศรัทธาในองค์พระธาตุที่หลอมรวมคนในท้องถิ่นให้เคารพนับถือสักการะ เพื่อให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สถิตอยู่ในองค์พระธาตุให้ความคุ้มครองจากองค์พระธาตุ

๒) ด้านเศรษฐกิจ

พระธาตุนาคูนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อีกแห่งหนึ่งที่ควรค่าแก่การศึกษาเป็นอย่างยิ่ง มีผู้คนจากต่างถิ่นเดินทางมาเคารพสักการะพระธาตุเป็นจำนวนมากสร้างรายและระบบเศรษฐกิจให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี

๓) ด้านประเพณีและวัฒนธรรม

พระบรมธาตุนาควน พุทธมณฑลอีสาน จังหวัดมหาสารคาม เป็นพุทธสถาน ศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวพุทธได้ให้ความเคารพสักการบูชาอย่างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวจังหวัดมหาสารคามยึดถือว่า พระธาตุนาควนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตที่ผูกพันกันมายาวนาน ในช่วงเดือนมาฆะทุกปี ชาวอำเภอนาควนและจังหวัดมหาสารคามจะมีการจัดงานนมัสการพระธาตุนาควน เพื่อให้ประชาชนได้สักการบูชาและบวงสรวงบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ พระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งการจัดนมัสการพระธาตุนาควน แต่ละปีถือว่าเป็นงานใหญ่ระดับภาคอีสานและ ระดับประเทศที่ประชาชนเข้าร่วมงานทั่วทุกสารทิศ

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

เมื่อศึกษาเรื่องศึกษาคุณค่าที่ปรากฏในพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนาควน ของชาวพุทธอำเภอนาควน จังหวัดมหาสารคามผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ๒ ด้าน ดังนี้

ก. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

(๑) คณะสงฆ์จังหวัดมหาสารคาม เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม และพุทธศาสนิกชน ควรให้ความสำคัญเรื่องการดูแลรักษาองค์พระธาตุ และกำหนดกติกาหรือแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้มาสักการบูชาองค์พระธาตุ ตลอดจนการรวบรวมทุนทรัพย์ไว้บูรณปฏิสังขรณ์องค์พระธาตุ และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์แก่สังคมในโอกาสต่อไป

(๒) คณะสงฆ์จังหวัดมหาสารคามเทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม และพุทธศาสนิกชน ควรมีนโยบายการอนุรักษ์การจัดงานประเพณีบูชาองค์พระธาตุโดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในพิธีกรรมเป็นอย่างดี

(๓) ศึกษาวิเคราะห์การตีความหลักพุทธธรรมที่ปรากฏอยู่ในพุทธศิลป์ขององค์พระธาตุต่างๆ ในพระพุทธศาสนาเถรวาทไทย

ข. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

จึงควรมีการศึกษาเป็นงานวิจัยเพื่อต่อยอดงานวิจัยและสร้างองค์ความรู้ใหม่ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

(๑) ศึกษาการใช้พระเจดีย์เป็นสื่อการบำเพ็ญกุศลหรือแหล่งการศึกษาของประชาชนในจังหวัดต่างๆ

(๒) ศึกษาเชิงสำรวจการจัดงานนมัสการองค์พระธาตุที่พึงประสงค์ในทัศนะของ
พุทธศาสนิกชนในจังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดต่างๆ

(๓) ศึกษาคุณค่าที่ปรากฏในการจัดงานนมัสการองค์พระธาตุต่างๆ ทั่วประเทศ